

Київський університет імені Бориса Грінченка

ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ

(назва інституту, факультету, коледжу)

КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(назва кафедри, циклової комісії)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

« 08 09 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

УКРАЇНСЬКА МОВА У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ:
КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ

(повна назва навчальної дисципліни за навчальним планом)

для студентів

спеціальності

061 Журналістика

(шифр і назва спеціальності)

освітнього рівня

першого (бакалаврського)

(назва освітнього рівня, ОКР)

освітньої програми

061.00.05 Міжнародна журналістика

(шифр і назва освітньої програми)

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Протокол № 1450/21
Григорук
(підпис) (прізвище, ініціали)
« 08 09 2021 р.

Київ – 2021

Розробники:

Грипас Оксана Юріївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови.

Викладачі:

Грипас Оксана Юріївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови;

Робочу програма розглянуто і затверджено на засіданні кафедри української мови

Протокол від 08.09.2021 . № 2

Завідувач кафедри

(підпис)

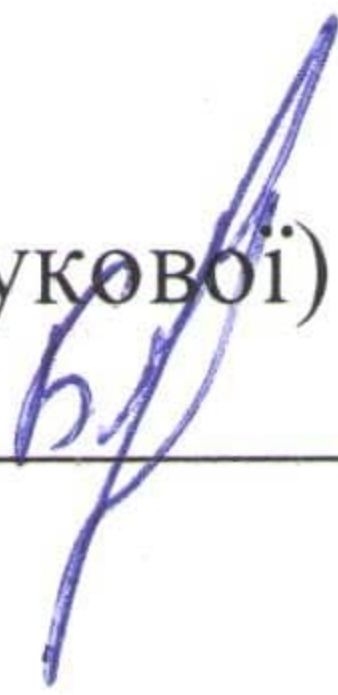
(Вікторів Д.О.)
(ініціали, прізвище)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) 061.00.05 Міжнародна журналістика

(назва освітньої програми)

08.09.2021 р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми (керівник проектної групи)

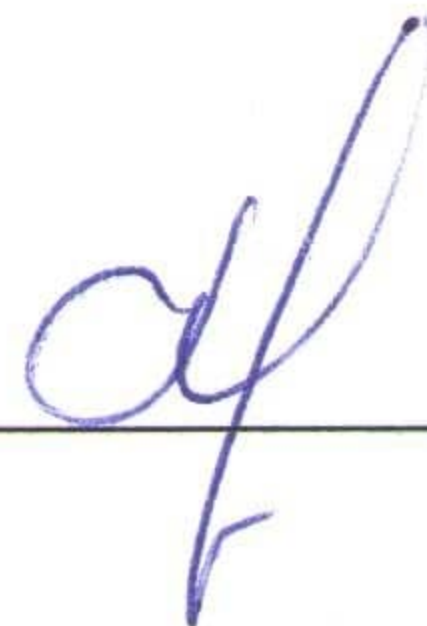

(Викова О.М.)
(ініціали, прізвище)

Робочу програму перевірено

08.09.2021 р.

Заступник директора/декана

(Л.І.Валент)
(ініціали, прізвище)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) . «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) . «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) . «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) . «__»__ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	
Вид дисципліни	<i>обов'язкова</i>	
Мова викладання, навчання та оцінювання	<i>українська</i>	
Загальний обсяг кредитів / годин	<i>4 / 120</i>	
Курс	<i>1</i>	
Семестр	<i>1</i>	<i>2</i>
Кількість змістових модулів з розподілом:	<i>4</i>	
Обсяг кредитів	<i>2</i>	<i>2</i>
Обсяг годин, у тому числі:	<i>60</i>	<i>60</i>
Аудиторні	<i>28</i>	<i>28</i>
Модульний контроль	<i>4</i>	<i>4</i>
Семестровий контроль	<i>-</i>	<i>-</i>
Самостійна робота	<i>28</i>	<i>28</i>
Форма семестрового контролю	<i>-</i>	<i>екзамен</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування мовнокомунікативної компетентності студентів; усвідомленої позитивної мовної поведінки; оволодіння нормами сучасної української літературної мови; набуття навичок оперування термінологією майбутньої спеціальності; уміння користуватися різними функційними стилями й підстилями в навчальній діяльності та професійному вжитку; формування навичок комунікативно виправданого використання засобів мови з дотриманням етикету фахового спілкування; формування універсальних компетентностей *soft skills*.

Завдання навчальної дисципліни:

- виховання в студентів почуття національної свідомості, що значною мірою сприяє підвищенню мотивації вивчення української мови;
- формування комунікативної, мовної, мовленнєвої, предметної, прагматичної, соціокультурної компетентностей студентів на основі свідомого опанування мовної і мовленнєвої теорії;
- корекція орфографічної та пунктуаційної грамотності майбутніх фахівців;
- збагачення словникового запасу студентів термінологічною лексикою та фразеологією.

Під час практичних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти, майбутні журналісти набувають таких програмних компетентностей:

Загальні компетентності

- **ЗК-1:** Здатність застосовувати вміння в практичних ситуаціях
- **ЗК-4:** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

- **ЗК-8:** Здатність навчатися та оволодівати сучасними знаннями.
- **ЗК-11:** Здатність спілкуватися державною мовою
Фахові компетентності
- **ФК-2:** Здатність формувати інформаційний контент.

Організація навчальної діяльності в центрі культури української мови

Реформування системи вищої освіти на сучасному етапі зумовлює концептуальні зміни в напрямках, цілях, завданнях, змісті освіти, філологічної зокрема, які зорієнтовують передовсім на розвиток особистості, формування творчої ініціативи, мобільності, підвищення конкурентоздатності майбутнього фахівця.

Задля ефективної реалізації концепції нової освітньої стратегії університету програмою передбачено застосування можливостей Центру культури української мови.

Для цього впроваджено систематичне застосування орфоепічних тренінгів, риторичних розминок, дослідницьких завдань, що передбачають карткування мовного матеріалу, укладання мультимедійних словників, опрацювання спеціальної літератури тощо; творчих завдань «Мовне обличчя міста», «Мовна особистість фахівця», «Мовний портрет однокурсника», «Стань співавтором тексту» тощо.

Крім того, студентів залучено до роботи в проблемних групах, до участі в наукових конференціях; мовних конкурсах тощо.

У Центрі заплановано презентації наукових видань з проблем культури української мови, зустрічі з науковцями.

3. Результати навчання за дисципліною

Опанувавши дисципліну «Українська мова у професійному спілкуванні: Культура мовлення», студенти повинні мати такі *програмні результати навчання*:

- **ПРН-11:** Вільно спілкуватися з професійних питань, включаючи усну, письмову та електронну комунікацію, українською мовою.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	МКР	
I СЕМЕСТР							
Змістовий модуль 1. КОМУНІКАТИВНІ ОЗНАКИ ФАХОВОГО МОВЛЕННЯ							
Тема 1. <i>Нова редакція Українського правопису: пошук балансу між системними параметрами сучасної мови і різночасовими прикметами української мовної традиції.</i>	11	2	-	4	-	-	5
Тема 2. <i>Складні випадки українського слововживання.</i>	7	-	-	3	-	-	4
Тема 3. <i>Стилістична диференціація сучасної української мови. Стиль мовлення у фаховій комунікації.</i>	9	2	-	3	-	-	4
Тема 4. <i>Риторика і мистецтво презентації.</i>	7	2	-	2	-	-	3
Модульний контроль 1	2					2	
Разом Модуль 1	36	6	-	12	-	2	16
Змістовий модуль 2. ПРОФЕСІЙНА КОМУНІКАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ							
Тема 5. <i>Основні ознаки культури мови, мовлення і комунікації.</i>	6	-	-	2	-	-	4
Тема 6. <i>Культура усної професійної комунікації.</i>	10	2	-	4	-	-	4
Тема 7. <i>Основні засоби писемної професійної комунікації.</i>	6	-	-	2	-	-	4
Модульний контроль 2	2					2	

Разом модуль 2	24	2	-	8	-	2	12
Разом I семестр	60	8		20		4	28
II СЕМЕСТР Змістовий модуль 3. НОРМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ І МОВНА ПРАКТИКА ФАХІВЦЯ							
Тема 8. <i>Нормативність сучасного усного мовлення: акцентуаційні норми.</i>	4	-	-	2	-	-	2
Тема 9. <i>Нормативність сучасного усного й писемного мовлення: граматичні норми.</i>	7	1	-	2	-	-	4
Тема 10. <i>Нормативність сучасного усного й писемного мовлення: словотвірні норми.</i>	3	-	-	1	-	-	2
Тема 11. <i>Нормативність сучасного усного й писемного мовлення: орфографічні норми.</i>	5	1	-	2	-	-	2
Тема 12. <i>Нормативність сучасного усного й писемного мовлення: лексичні норми.</i>	5	1	-	2	-	-	2
Тема 13. <i>Нормативність сучасного усного й писемного мовлення: стильові норми.</i>	3	-	-	1	-	-	2
Тема 14. <i>Мовна культура наукового тексту. Мовне оформлення фахової наукової продукції.</i>	5	1	-	2	-	-	2
Модульний контроль 3	2					2	
Разом Модуль 3	34	4	-	12	-	2	16
Змістовий модуль 4. КОМУНІКАТИВНІ ОЗНАКИ ДОВЕРШЕНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ							
Тема 15. <i>Точність, логічність, доречність, ясність, багатство (різноманітність) як комунікативні ознаки мовлення майбутнього фахівця.</i>	3	-	-	2	-	-	1
Тема 16. <i>Виразність як</i>	3	-	-	2	-	-	1

<i>комунікативна ознака мовлення майбутнього фахівця. Техніка мовлення (дихання, голос, дикція) та засоби логіко-емоційної виразності.</i>							
Тема 17. <i>Мистецтво колективного обговорення професійних проблем.</i>	8	2	-	2	-	-	4
Тема 18. <i>Культура ділового листування.</i>	3	-	-	1	-	-	2
Тема 19. <i>Термінна лексика професійної комунікації.</i>	3	-	-	1	-	-	2
Тема 20. <i>Особливості міжкультурної комунікації.</i>	4	-	-	2	-	-	2
Модульний контроль 4	2					2	
Разом Модуль 4	26	2	-	10	-	2	12
Разом II семестр	60	6		22		4	28
Усього	120	14	-	42	-	-	56

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

КОМУНІКАТИВНІ ОЗНАКИ ФАХОВОГО МОВЛЕННЯ

Тема 1. Нова редакція Українського правопису: пошук балансу між системними параметрами сучасної мови і різночасовими прикметами української мовної традиції.

Нова редакція Українського правопису. Зміни в правописі. Власне зміни у написанні слів (без варіантів). Варіантні доповнення до чинної норми.

Основна література: 2, 7. **Додаткова:** 6–9, 11, 16, 20, 45, 79, 81, 87, 94, 104.

Тема 2. Складні випадки українського слововживання.

Правопис власних назв слов'янського та іншомовного походження. Відмінювання прізвищ та особових імен, власних та загальних назв, аббревіатур, присвійних прикметників, числівників. Особливості українського слововживання.

Основна література: 2, 7. **Додаткова:** 1–2, 6–9, 11–13, 16, 20–21, 28, 45, 79, 81, 87, 94, 104.

Тема 3. Стилiстична диференціяція сучасної української мови. Стилi мовлення у фаховій комунікації.

Функційні стилі української мови та їх сфери застосування. Основні ознаки функційних стилів. Професійна сфера як інтеграція офіційно-ділового,

наукового і розмовного стилів. Текст як форма реалізації мовленнєво-професійної діяльності.

Основна література: 1, 3, 5–6. *Додаткова:* 14, 22, 33, 48, 56, 66, 70, 77, 84, 89.

Тема 4. Риторика і мистецтво презентації.

Риторика та основні її закони. Публічний виступ як важливий засіб комунікації переконання. Мистецтво аргументації та його особливості. Презентація як різновид публічного мовлення. Культура сприймання публічного виступу. Види запитань та культура їх формулювання.

Основна література: 3–6. *Додаткова:* 1–4, 6–9, 11, 17, 26, 33, 36–37, 42–44, 47, 55, 71, 75, 90, 97.

Змістовий модуль 2.

ПРОФЕСІЙНА КОМУНІКАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ

Тема 5. Основні ознаки культури мови, мовлення і комунікації.

Мова і культура мовлення в житті професійного комуніканта. Комунікативні ознаки культури мовлення. Комунікативна професіограма фахівця. Словники у професійному мовленні, їх роль у підвищенні мовленнєвої культури особистості. Мовний етикет та етикетні випадки.

Основна література: 1–7. *Додаткова:* 1–13, 21, 29, 33, 36–37, 51–61, 71, 77–78, 83, 90, 98.

Тема 6. Культура усної професійної комунікації.

Усне спілкування та його особливості. Індивідуальні та колективні форми фахового спілкування. Функції та види бесід. Стратегія поведінки під час ділової бесіди. Особливості співбесіди з працедавцем. Етикет телефонної розмови. Етичне використання мобільних телефонів.

Основна література: 1–7. *Додаткова:* 3–13, 21, 29, 33, 36–37, 51–61, 71, 77–78, 83, 90, 98.

Тема 7. Основні засоби писемної професійної комунікації.

Класифікаційні особливості документів. Національний стандарт України. Вимоги до змісту та розташування реквізитів. Вимоги до бланків документів. Вимоги до тексту документа.

Основна література: 1–7. *Додаткова:* 14–15, 23, 30–33, 36–37, 42–43, 50, 61, 63, 95–96, 98–101.

Змістовий модуль 3.

НОРМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ І МОВНА ПРАКТИКА ФАХІВЦЯ

Тема 8. Нормативність сучасного усного мовлення: акцентуаційні норми.

Акцентуаційні норми в професійному мовленні майбутнього фахівця. Словесний, логічний та фразовий наголос. Найчастотніші акцентуаційні порушення сучасних мовців.

Основна література: 3, 7. Додаткова: 2, 38, 44, 49, 60.

Тема 9. Нормативність сучасного усного й писемного мовлення: граматичні норми.

Морфологічні норми української мови, їх реалізація в професійному мовленні. Реалізація синтаксичних норм в професійному мовленні.

Основна література: 2, 7. Додаткова: 3, 20, 25, 27, 40, 46, 101.

Тема 10. Нормативність сучасного усного й писемного мовлення: словотвірні норми.

Словотвірні норми в професійному мовленні майбутнього фахівця. Найчастотніші порушення словотвірних норм сучасними мовцями.

Основна література: 2, 7. Додаткова: 9, 28, 91, 94.

Тема 11. Нормативність сучасного усного й писемного мовлення: орфографічні норми.

Орфографічні норми в професійному мовленні майбутнього фахівця. Найчастотніші порушення орфографічних норм сучасними мовцями.

Основна література: 2, 7. Додаткова: 11, 21, 59, 85, 86, 93.

Тема 12. Нормативність сучасного усного й писемного мовлення: лексичні норми.

Лексичні норми в професійному мовленні майбутнього фахівця. Найчастотніші порушення лексичних норм сучасними мовцями.

Основна література: 2, 7. Додаткова: 9, 68, 82, 85, 88.

Тема 13. Нормативність сучасного усного й писемного мовлення: стильові норми.

Реалізація стильових норм в професійному мовленні. Найчастотніші відхилення від стильової норми.

Основна література: 2, 7. Додаткова: 9, 14–15, 22, 33–34, 36–37, 48, 56, 61, 66, 70, 84, 89.

Тема 14. Мовна культура наукового тексту. Мовне оформлення фахової наукової продукції.

Мовна культура фахового наукового тексту. Мовне оформлення фахової наукової продукції.

Основна література: 1–7. Додаткова: 15, 33, 65, 72–73, 84, 103.

Змістовий модуль 4.

**КОМУНІКАТИВНІ ОЗНАКИ ДОВЕРШЕНОГО МОВЛЕННЯ
МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ**

Тема 15. Точність, логічність, доречність, ясність, багатство (різноманітність) як комунікативні ознаки мовлення майбутнього фахівця.

Чистота мовлення в орфоепічному аспекті, в аспекті словотворення та слововживання. Просторічна, жаргонна, діалектна лексика. Доцільність

уживання іншомовної лексики, канцеляризмів. Плеоназми, тавтологія як елементи засмічення мови. Сильова, контекстуальна, ситуативна, особистісно-психологічна доречність. Доречність у різних стилях мовлення. Умови доречного мовлення.

Основна література: 1–7. **Додаткова:** 1–3, 6–11, 21, 26, 44, 47, 55, 62, 71, 75, 104.

Тема 16. Виразність як комунікативна ознака мовлення майбутнього фахівця. Техніка мовлення (дихання, голос, дикція) та засоби логіко-емоційної виразності.

Поняття виразності мовлення. Виразальні засоби художнього та звукового мовлення. Міміка і жести як компоненти виразного мовлення. Логічна та інтонаційна виразність як елементи структурно-інтонаційної організації тексту. Мовні та позамовні засоби логічної виразності.

Основна література: 1–7. **Додаткова:** 1–3, 6–11, 21, 26, 44, 47, 55, 62, 71, 75, 104.

Тема 17. Мистецтво колективного обговорення професійних проблем.

Мистецтво перемовин і його особливості. Збори як форма прийняття колективного рішення. Нарада та особливості ефективного її проведення. Дискусія як форма колективного обговорення професійних проблем.

Основна література: 1–7. **Додаткова:** 1–3, 6–9, 11–13, 21, 33, 36–37, 44, 47, 51, 62, 71, 75, 83, 90, 97.

Тема 18. Культура ділового листування.

Класифікація листів, їх реквізити. Особливості оформлення листів. Етикет ділового листування.

Основна література: 1–7. **Додаткова:** 12–13, 15, 23, 30, 32–33, 95, 100..

Тема 19. Термінна лексика професійної комунікації.

Термін та його ознаки. Термінологія як система. Загальногалузева, міжгалузева і вузькоспеціальна термінологія. Способи творення термінів.

Основна література: 3–7. **Додаткова:** 4, 33, 35, 38. 91.

Тема 20. Особливості міжкультурної комунікації.

Робота в освітньому центрі культури української мови

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	3	3	1	1	2	2	1	1
Відвідування семінарських занять	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Відвідування практичних занять	1	6	6	4	4	6	6	5	5
Робота на семінарському занятті	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Робота на практичному занятті	10	6	60	4	40	6	60	5	50
Лабораторна робота (зокрема допуск, виконання, захист)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	6	30	4	20	6	30	5	25
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом		-	124	-	90	-	123	-	106
Максимальна кількість балів:	443								
Розрахунок коефіцієнта:	4,43								

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Зміст завдання	Бали
Модуль 1. Комунікативні ознаки фахового мовлення	
<i>Самостійна 1.</i> Власне зміни у написанні слів (без варіантів) у правописі	5
<i>Самостійна 2.</i> Варіантні доповнення до чинної норми у правописі	5
<i>Самостійна 3.</i> Відмінювання прізвищ та особових імен.	5
<i>Самостійна 4.</i> Відмінювання власних та загальних назв, аббревіатур.	5
<i>Самостійна 5.</i> Творення та відмінювання присвійних прикметників	5
<i>Самостійна 6.</i> Особливості українського слововживання.	5
Модуль 2. Професійна комунікація особистості фахівця	
<i>Самостійна 7.</i> Словники у професійному мовленні.	5
<i>Самостійна 8.</i> Мовний етикет та етикетні випадки.	5
<i>Самостійна 9.</i> Класифікаційні особливості документів.	5

<i>Самостійна 10.</i> Вимоги до тексту документа.	5
Модуль 3. Норми української літературної мови і мовна практика фахівця	
<i>Самостійна 11.</i> Акцентуаційні норми Логічний та фразовий наголоси.	5
<i>Самостійна 12.</i> Словотвірні норми. Порухення словотвірних норм.	5
<i>Самостійна 13.</i> Лексичні норми. Суржик як порушення мовних норм.	5
<i>Самостійна 14.</i> Морфологічні норми. Рід іншомовних слів.	5
<i>Самостійна 15.</i> Синтаксичні норми.	5
<i>Самостійна 16.</i> Порухення орфографічних норм.	5
Модуль 4. Комунікативні ознаки мовлення майбутнього фахівця	
<i>Самостійна 17.</i> Чистота мовлення та етика спілкування.	5
<i>Самостійна 18.</i> Сильова диференціація та багатство мовлення.	5
<i>Самостійна 19.</i> Колективне обговорення професійних проблем.	5
<i>Самостійна 20.</i> Культура ділового листування.	5
<i>Самостійна 21.</i> Термінологія професійної комунікації.	5
Разом	105

Критерії оцінювання виконання студентами завдань для самостійної роботи

Самостійна робота студентів з навчальної дисципліни «Українська мова у професійному спілкуванні: культура мовлення» оцінюється за наступними параметрами:

5 балів – завдання для самостійної роботи виконане в повному обсязі, лаконічно, змістовно, обґрунтовано, із наведенням прикладів і застосуванням методу аналізу та творчого підходу. Студент самостійно працює з науковою літературою; оцінює комунікативні явища, професійні ситуації; робить висновки; вміє формулювати й обґрунтовувати власну позицію; володіє правилами написання рефератів та підготовки презентацій; креативно підходить до виконання завдання; має комунікативні вміння і навички; прагне до самовдосконалення і саморозвитку.

4 балів – завдання для самостійної роботи виконане в повному обсязі, лаконічно, змістовно, обґрунтовано, але з певними помилками щодо викладу матеріалу та без наведення прикладів до окремих фактів і явищ. Студент працює із запропонованою науковою літературою; робить висновки; володіє правилами написання рефератів та підготовки презентацій і втілює їх у практику. Однак у процесі відтворення самостійно дібраного матеріалу простежується брак власних суджень, прояву креативності й ініціативності.

3 бали – завдання для самостійної роботи виконане в повному обсязі, але з порушенням логіки й послідовності викладу матеріалу та без ілюстрування прикладами. У роботі допускаються стилістичні помилки, неточне вживання термінів, довільне витлумачення фактів. Студент працює із запропонованою науковою літературою, але аналізує її примітивно, без висвітлення власної позиції; володіє правилами написання рефератів та підготовки презентацій, але втілює їх у практику допускаючи грубі помилки та уникаючи використання фахової термінології.

2 бали – завдання для самостійної роботи виконане не в повному обсязі, частково самостійно і за певним зразком. Студент володіє матеріалом на початковому рівні, викладає його хаотично і необґрунтовано, без дотримання мовних норм; має фрагментарні навички роботи з науковими джерелами і не вміє робити висновки; володіє правилами написання рефератів та підготовки презентацій, але не втілює їх у практику; комунікативні вміння і навички мають низький рівень розвитку.

1 бал – виконано менше половини завдання для самостійної роботи. Матеріал фрагментарний, не систематизований, не ілюстрований прикладами, порушена структура викладу. Його основу складає необґрунтоване копіювання чужих думок, фраз і позицій. Студент не вміє працювати з науковими джерелами і робити власні висновки; не володіє правилами написання рефератів та підготовки презентацій; відсутній творчий компонент даного виду діяльності; комунікативні вміння і навички мають дуже низький рівень розвитку.

0 балів – більшу частину самостійного завдання не виконано. Студент лише частково володіє навчальним матеріалом, не вміє чітко, лаконічно й послідовно висвітлювати його; не працює з науковими і навчальними джерелами і не володіє правилами написання рефератів та підготовки презентацій; майже відсутні творчі та комунікативні вміння і навички.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Кожний модуль включає бали за *модульну контрольну роботу* (модульний контроль).

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в робочих зошитах студентів або на окремих аркушах. За умови навчання онлайн – в електронному форматі.

Модульний контроль здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Критерії оцінювання виконання студентами модульних контрольних робіт (10 балів за виконані тестові завдання + 15 балів за виконане творче завдання)

21-25 балів – завдання модульної контрольної роботи виконані в повному обсязі, лаконічно, змістовно, обґрунтовано, із наведенням прикладів і застосуванням методу аналізу та творчого підходу. Студент самостійно працює, оцінює комунікативні явища, професійні ситуації; робить висновки; вміє формулювати й обґрунтовувати власну позицію; володіє правилами написання есе, резюме, автобіографії, листів та підготовки презентацій тощо; креативно підходить до виконання завдань; має комунікативні вміння і навички.

15-20 балів – завдання модульної контрольної роботи виконані в повному обсязі, лаконічно, змістовно, обґрунтовано, але з певними помилками щодо викладу матеріалу та без наведення прикладів до окремих фактів і явищ. Студент робить висновки; володіє правилами написання есе, резюме, автобіографії, листів та підготовки презентацій тощо і втілює їх у практику. Однак у процесі відтворення самостійно дібраного матеріалу простежується брак власних суджень, прояву креативності й ініціативності.

9-14 балів – завдання модульної контрольної роботи виконані в повному обсязі, але з порушенням логіки й послідовності викладу матеріалу та без ілюстрування прикладами. У роботі допускаються стилістичні помилки, неточне вживання термінів, довільне витлумачення фактів. Студент не висвітлює власної позиції; володіє правилами написання есе, резюме, автобіографії, листів та підготовки презентацій тощо, але втілює їх у практику допускаючи грубі помилки та уникаючи використання фахової термінології.

3-8 балів – завдання модульної контрольної роботи виконані не в повному обсязі, частково самостійно і за певним зразком. Студент володіє матеріалом на початковому рівні, викладає його хаотично і необґрунтовано, без дотримання мовних норм; має фрагментарні навички роботи з науковими джерелами і не вміє робити висновки; володіє правилами написання та підготовки есе, резюме, автобіографії, листів та підготовки презентацій тощо, але не втілює їх у практику; комунікативні вміння і навички мають низький рівень розвитку.

0-2 бали – виконано менше половини завдань для самостійної роботи. Матеріал фрагментарний, не систематизований, не ілюстрований прикладами, порушена структура викладу. Його основу складає необґрунтоване копіювання чужих думок, фраз і позицій. Студент не вміє робити власні висновки; не володіє правилами написання есе, резюме, автобіографії, листів та підготовки презентацій тощо; відсутній творчий компонент даного виду діяльності; комунікативні вміння і навички мають дуже низький рівень розвитку.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль із навчальної дисципліни «Українська мова у професійному спілкуванні: культура мовлення» здійснюється у формі *заліку*.

Залік отримують ті студенти, які відвідували лекційні заняття, виконували практичні, самостійні та контрольні модульні роботи і мають у сукупності за всі види діяльності не менше *60 балів*.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю (для самоперевірки знань)

1. Нова редакція Українського правопису: пошук балансу між системними параметрами сучасної мови і різночасовими прикметами української мовної традиції. Складні випадки українського слововживання.
2. Мова фахового ділового спілкування та її особливості.
3. Мовні норми сучасного ділового спілкування.
4. Функційні стилі української мови та їх сфери застосування, їхні ознаки
5. Професійна сфера як інтеграція офіційно-ділового, наукового і розмовного стилів.
6. Текст як форма реалізації мовленнєво-професійної діяльності.
7. Ділове спілкування і комунікація, їх функційні особливості.
8. Невербальні засоби спілкування.
9. Публічний виступ як важливий засіб комунікації переконання. Культура сприймання публічного виступу.
10. Мистецтво аргументації та його особливості. Види запитань та культура їх формулювання.
11. Мовні норми. Словники у професійному мовленні.
12. Орфоепічні норми. Засоби милозвучності мовлення.
13. Словесний, логічний та фразовий наголос. Складні випадки наголошування слів.
14. Лексичні норми. Багатозначність, синонімія, омонімія, паронімія.
15. Плеоназми в професійному мовленні. Види лексичних порушень.
16. Стилістичні засоби лексикології та фразеології. Роль фразеологізмів у професійному мовленні.
17. Електронні словники. Роль інтернету в мовній і мовленнєвій освіті.
18. Морфологічні норми української мови, їх реалізація в професійному мовленні.
19. Особливості творення й вживання іменникових форм.
20. Особливості використання прикметників у професійному мовленні.
21. Особливості використання числівників. Відмінювання числівників.

22. Особливості використання займенників у професійному мовленні.
23. Особливості використання дієслів та дієслівних форм у професійному мовленні.
24. Прийменники у діловому мовленні. Особливості перекладу прийменників з російської мови.
25. Синтаксичні норми: відокремлені означення, узагальнювальні слова при однорідних членах речення.
26. Пунктуація в реченнях з уточнювальними членами речення.
27. Особливості реалізації морфологічного принципу українського правопису.
28. Українська орфографія. Принципи української орфографії.
29. Усне спілкування та його особливості. Мовний етикет та етикетні ситуації.
30. Індивідуальні та колективні форми фахового спілкування. Функції та види бесід.
31. Особливості партитури тексту.
32. Класифікаційні особливості документів.

6.6. Шкала відповідності оцінок

<i>Рейтингова оцінка</i>	<i>Оцінка за стобальною шкалою</i>	<i>Значення оцінки</i>
A	90-1000 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками.
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок.
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок.
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь).
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання, за умови належного самостійного доопрацювання.
F	1-34 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни.

7. Навчально-методична картка дисципліни

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА БЛОКУ ДИСЦИПЛІН

Разом 120 годин: лекції – 14 годин, практичні заняття – 42 годин, самостійна робота – 56 години, модульний контроль – 8 годин

Тиждень	1-2 семестр															
Модулі	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.				ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II			ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III					ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV			
Назва модуля	КОМУНІКАТИВНІ ОЗНАКИ ФАХОВОГО МОВЛЕННЯ				ПРОФЕСІЙНА КОМУНІКАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ			НОРМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ І МОВНА ПРАКТИКА ФАХІВЦЯ					КОМУНІКАТИВНІ ОЗНАКИ ДОВЕРШЕНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТЬОГО ФАХІВЦЯ			
Кількість балів за модуль	108				74			139					122			
Загальна кількість балів	443 / 4,43 = 100															
Лекції	3				1			2					1			
Дати																
Теми практичних занять	<i>Нова редакція Українського правопису: пошук балансу між системними параметрами сучасної мови і різномасштабними аспектами української мовної традиції. (2+20 балів)</i>				<i>Складні випадки українського слововживання. (1+10 балів)</i>			<i>Стилістична диференціація сучасної української мови. Стиль мовлення у фаховій комунікації. (1+10 балів)</i>					<i>Риторика і мистецтво презентації (1+10 балів)</i>			
	<i>Основні ознаки культури мови, мовлення і комунікації (1+10 балів)</i>				<i>Культура усної професійної комунікації (1+10 балів)</i>			<i>Основні засоби писемної професійної комунікації (1+10 балів)</i>					<i>Нормативність сучасного усного мовлення: акцентуаційні норми. (1+10 балів)</i>			
	<i>Нормативність сучасного усного й писемного мовлення: граматичні норми. (1+10 балів)</i>				<i>Нормативність сучасного усного й писемного мовлення: словотвірні норми. (1+10 балів)</i>			<i>Нормативність сучасного усного й писемного мовлення: орфографічні норми. (1+10 балів)</i>					<i>Нормативність сучасного усного й писемного мовлення: лексичні норми. (1+10 балів)</i>			
	<i>Нормативність сучасного усного й писемного мовлення: стилісові норми. (1+10 балів)</i>				<i>Мовна культура наукового тексту. Мовне оформлення фахової наукової продукції. (1+10 балів)</i>			<i>Точність, логічність, доречність, ясність, багатство (різноманітність) як комунікативні ознаки мовлення майбутнього фахівця. (1+10 балів)</i>					<i>Виразність як комунікативна ознака мовлення майбутнього фахівця. Техніка мовлення (дихання, голос, дикція) та засоби логіко-емоційної виразності. (1+10 балів)</i>			
	<i>Мистецтво колективного обговорення професійних проблем. (1+10 балів)</i>				<i>Культура ділового листування. (1+10 балів)</i>			<i>Терміни лексика професійної комунікації. (1+10 балів)</i>					<i>Особливості міжкультурної комунікації (1+10 балів)</i>			
Самостійна робота	10 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота (25 балів)				Модульна контрольна робота (25 балів)			Модульна контрольна робота (25 балів)					Модульна контрольна робота (25 балів)			
Підсумковий контроль	<i>Залік</i>															

8. Рекомендовані джерела

Основні (базові):

1. Антонюк Т., Борис Л., Кабаненко А., Стрижаковська О. Українська мова за професійним спрямуванням: навчальний посібник. Чернівці: Друк Арт, 2015. 528 с.
2. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Київ: КММ, 2014. 124 с.
3. Доброскок І., Овсієнко Л. Основи професійної комунікації: навчальний посібник. Переяслав-Хмельницький: «ФОП Домбровська Я.М.», 2017. 446 с.
4. Культура фахового мовлення: навчальний посібник / за ред. Н. Бабич. Чернівці: Книги – ХХІ, 2006. 496 с.
5. Українська мова за професійним спрямуванням: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред С. Карамана, О. Копусь. Київ: Літера ЛТД, 2013. 544 с.
6. Українська мова. Мова фаху, мова науки, мова спілкування. Текстово-комунікативне навчання: навчальний посібник / за ред. О. Любашенко. Київ: ТОВ ВПП «Компас», 2014. 256 с.
7. Український правопис / ред. Є. Мазніченко, В. Македон, С. Шарабанова, І. Яловнича. Київ: Наукова думка, 2019. 391 с.

Додаткові:

1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити. Львів: Світ, 1994. С. 5–10.
2. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. Київ: Освіта, 1991. 256 с.
3. Бабич Н. Основи культури мовлення. Львів: Світ, 1990. С. 95–100, 125–126, 174–178.
4. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2009. 376 с.
5. Бацевич Ф. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ: Довіра, 2007. 207 с.
6. Береза Т. Гарна мова – одним словом: словник вишуканої української мови. Львів: Апріорі, 2015. 420 с.
7. Береза Т. Мовою бестселерів. Сучасний словник живої мови. Львів: Апріорі, 2017. 800 с.
8. Береза Т. Скажи мені українською. Львів: Апріорі, 2019. 456 с.
9. Береза Т. Слова, що нас збагачують. Словник вишуканої української мови. Львів: Апріорі, 2016. 384 с.
10. Бирик С. Літературна мова в культурі повсякдення: монографія. Ніжин, 2013. 598 с.
11. Білоусенко П. Учїться висловлюватися. Київ: Рад. школа, 1990. – 338 с.
12. Богдан С. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. Київ: Рідна мова, 1998. 476 с.
13. Ботвина Н. Міжнародні культурні традиції: мова та етика ділової комунікації. Київ: Артек, 2002. 208 с.
14. Ботвина Н. Офіційно-діловий та науковий стилі української мови: навчальний посібник. Київ: Артек, 1998. 190 с.
15. Булах І., Мруга М. Створюємо якісний текст: навчальний посібник. Київ: Майстер-клас, 2006. 160 с.
16. Бутенко Н. Словник асоціативних норм української мови. Київ : Вища школа, 1979. 312 с.
17. Вандишев В. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2003. 264 с.
18. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
19. Великий тлумачний словник сучасної української мови / кер. вид. проекту П. Мовчан, В. Німчук, В. Клічак. Київ, 2002. 32 с.
20. Винницький В. Український правопис: неточності у трактуванні мовознавчих понять. Львів, 2012 54 с.

21. Вихованець І. Розмовляймо українською: мовознавчі етюди. Київ: Унів. вид-во «Пульсари», 2012. 160 с.
22. Волкотруб Г. Стилїстика ділової мови: навчальний посібник. Київ: МАУП, 2002. 208 с.
23. Глущик С., Дияк О., Шевчук С. Сучасні ділові папери: навчальний посібник. Київ: Арій, 2009. 512 с.
24. Головащук С. Російсько-український словник сталих словосполучень. Київ: Наукова думка, 2001. 640 с.
25. Головащук С. Словник-довідник з українського літературного слововживання. Київ: Наукова думка, 2004. 448 с.
26. Голуб Н. Риторика у вищій школі: монографія. Черкаси: Брама-Україна, 2008. 400 с.
27. Городенська К. Граматичний стандарт української літературної мови і сучасна практика. *Граматичні студії*. 2017. Вип. 3. С. 17–21.
28. Гриценко Т. Українська мова та культура мовлення. Вінниця: Нова книга, 2003. 261 с.
29. Гриценко Т. Українська мова та культура мовлення: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 268 с.
30. Діденко А. Сучасне діловодство: навчальний посібник. Київ: Либідь, 2004. 214 с.
31. Ділова українська мова: навчальний посібник / за ред. О. Горбула. Київ: Знання, 2008. 222 с.
32. Діловодство і документація: навчально-методичний посібник / укл. П. Добродумов. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2014. 209 с.
33. Доброскок І., Овсієнко Л. Організація сучасної ділової комунікації: навчальний посібник. Переяслав-Хмельницький: «Видавництво КСВ», 2015. 446 с.
34. Дротянко Л. Наукова і побутова мови у процесі взаємопроникнення культур. *Вісник НАН України*. 2005. № 11. С. 51–58.
35. Дяков А., Кияк Т., Куделько З. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти: монографія. Київ: Видавничий дім «КМ Academia», 2000. 218 с.
36. Етика ділового спілкування: навчальний посібник / авт. кол.: Т. Гриценко, С. Гриценко, Т. Іщенко та ін. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 344 с.
37. Етика ділового спілкування: навчальний посібник / авт. кол.: Т. Чмут, Г. Чайка, М. Лукашевич та ін. Київ: МАУП, 2003. 208 с.
38. Єрмоленко С., Бибик С., Коць Т., Сюта Г., Чемеркін С. Літературна норма і мовна практика: монографія. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. 320 с.
39. Зарицький М. Актуальні проблеми українського термінознавства: підручник. Київ: ІВЦ Видавництво «Політехніка»; ТОВ «Періодика», 2004. 128 с.
40. Зубков М. Універсальний довідник. Українська мова. Харків: ФОП Співак В.Л., 2009. 416 с.
41. Кияк Т. Функції та переклад у фахових текстах. *Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка*. 2007. Вип. 32. С. 104–105.
42. Коваль А. Культура ділового мовлення. Київ: Вища школа, 1982. С. 92–95, 138–143.
43. Коваль А. Культура української мови. Київ: Наукова думка, 1964. С. 24–32.
44. Когут О. Основи ораторського мистецтва: практикум. Тернопіль: Астон, 2005. 296 с.
45. Коломієць М., Молодова Л. Словник іншомовних слів. Київ: Освіта, 1998. 190 с.
46. Корж А. Українська мова професійного спрямування: навчальний посібник. Київ: Правова єдність, 2009. 293 с.
47. Косенко Ю. Основи теорії мовної комунікації: навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2011. 281 с.
48. Коць Т. Літературна норма у функціонально-стильовій і структурній парадигмі: монографія. Київ: Логос, 2010. 304 с.

49. Коць Т. Явище варіантності в історії української літературної мови. Українська мова. 2016. № 2. С. 82–91.
50. Кулешов С. Управлінське документознавство: навчальний посібник. Київ: ДАККІМ, 2003. 57 с.
51. Культура мови на щодень / авт. кол.: Н. Дзюбишина-Мельник, Н. Дужик, С. Єрмоленко та ін. Київ: Довіра, 2000. 169 с.
52. Культура української мови: довідник / за ред. В. Русанівського. Київ: Либідь, 1990. 304 с.
53. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування: навчальний посібник. Київ: Каравела, 2008. 352 с.
54. Мацько Л., Кравець Л. Культура української фахової мови: навчальний посібник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2007. 360 с.
55. Мацько Л., Сидоренко О., Мацько О. Риторика: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2003. 311 с.
56. Мацько Л., Сидоренко О., Мацько О. Стилїстика української мови: підручник. Київ: Вища школа, 2003. 462 с.
57. Михайлюк В. Українська мова професійного спілкування: навчальний посібник. Київ: ВД «Професіонал», 2005. 496 с.
58. Непійвода Н. Проект програми з основ професійної мовної підготовки. *Вісник Сумського державного університету*. 2004. № 1 (60). С. 13–18.
59. Орфографічний словник української мови / уклад.: С. Головащук, М. Пещак, В. Русанівський, О. Тараненко. Київ: Довіра, 1994. 864 с.
60. Орфоепічний словник української мови: у 2 т. / укл. М. Пещак та ін.; за ред. М. Пещак, В. Русанівського. Київ: Довіра, 2001.
61. Палеха Ю. Ділова етика: навчальний посібник. Київ: Видавництво Європейського університету, 2002. 180 с.
62. Палеха Ю. Етика ділових відносин: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2008. - 356 с.
63. Палеха Ю. Управлінське документування: навчальний посібник Київ: Видавництво Європейського університету, 2001. 298 с.
64. Панько Т., Кочан І., Мацюк Г. Українське термінознавство: підручник. Львів: Світ, 1994. 216 с.
65. Партико З. Загальне редагування: нормативні основи: навчальний посібник. Львів: ВФ Афіша, 2006. 416 с.
66. Пентиліук М. Культура мови і стилїстика: підручник. Київ: Вежа, 1994. 240 с.
67. Пентиліук М., Маруніч І., Гайдаєнко І. Ділове спілкування та культура мовлення: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 224 с.
68. Полюга Л. Словник синонімів української мови. Київ: Довіра, 2006. 477 с.
69. Полюга Л. Словник українських морфем: понад 45 000 слів. Київ: Довіра, 2009. 554 с.
70. Пономарів О. Культура слова: мовностилїстичні поради: навчальний посібник. Київ: Либідь, 2001. 240 с.
71. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування: навчальний посібник. Київ: Знання, 2006. 291 с.
72. Радзівєвська Т. Текст як засіб комунікації. Київ: НАН України, 1998. 194 с.
73. Ріпей М. Редакторська правка науково-технічного тексту. Українська мова. 2014. № 2. С. 61–67.
74. Сабліна С. Сучасні мовознавчі проблеми дослідження українського мовного етикету. *Вісник запорізького державного університету*. 2002. № 3. С. 37–44.
75. Сагач Г. Ділова риторика: мистецтво риторичної комунікації: навчальний посібник. Київ: Зоря, 2003. 255 с.
76. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 716 с.

77. Семенов О. Культура наукової української мови: навчальний посібник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2010. 216 с.
78. Сербенська О. Культура усного мовлення. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
79. Сербенська О. Сучасна українська термінографія і проблеми екології мови. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2002. № 453. С. 17–20.
80. Середняцька А., Куньч З. Українська мова за професійним спрямуванням: навчальний посібник. Київ: Знання, 2011. 299 с.
81. Словник іншомовних слів / уклад. Л. Пустовіт та ін. Київ: Довіра, 2000. 1018 с.
82. Словник синонімів української мови: в 2 т. / укл. А. Бурячок та ін. Київ: Наукова думка, 2006. Т. 1. 1040 с.; Т. 2. 960 с.
83. Стахів М. Український комунікативний етикет: навчально-методичний посібник. Київ: Знання, 2008. 245 с.
84. Сурмін Ю. Науковий текст: специфіка, підготовка та презентація: навчально-методичний посібник. Київ: НАДУ, 2008. 184 с.
85. Сучасна українська літературна мова: Лексика і фразеологія / за ред. І. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1973. С. 88–89.
86. Сучасний орфографічний словник української мови: 180 000 слів / уклад. В. Дубічинський, Н. Косенко. Харків: Школа, 2009. 1024 с.
87. Сучасний російсько-український словник / за заг. ред. Р. Стаха. Київ: ПП В.М. Голяка, 2009. 1248 с.
88. Сучасний тлумачний словник української мови / за заг. ред. В. Дубічинського. Харків: ВД «ШКОЛА», 2011. 1008 с.
89. Сурмін Ю. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація: навчально-методичний посібник. Київ: НАДУ, 2008. 184 с.
90. Томан І. Мистецтво говорити. Київ: Політвидав України, 1989. 293 с.
91. Українська мова: енциклопедія / ред.: В. Русанівський, О. Тараненко, М. Зяблюк. Київ: Українська енциклопедія, 2000. 752 с.
92. Українська мова за професійним спрямуванням: практикум / за заг. ред. Т. Симоненко. Київ: Видавничий центр «Академія», 2009. 270 с.
93. Український орфографічний словник / укл. В. Чумак, І. Шевченко, Л. Шевченко, Г. Ярун; за ред. В. Скляренка. Київ: Довіра, 2008. 984 с.
94. Український правопис / НАУ, Інститут мовознавства імені О.О. Потебні, Інститут української мови. Київ: Наукова думка, 2007. 280 с.
95. Хміль Ф. Ділове спілкування: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2004. 280 с.
96. Чайка Г. Культура ділового спілкування менеджера: навчальний посібник. Київ: Знання, 2005. 442 с.
97. Чулінда Л., Паримський І. Риторична майстерність: посібник. Київ: б. в., 2000. 79 с.
98. Шавкун І. Ділова комунікація: сутність та типологізація. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. Запоріжжя, 2009. Вип. 38. С. 67–74.
99. Шевчук С. Ділове мовлення для державних службовців: навчальний посібник. Київ: Літера ЛТД, 2004. 400 с.
100. Шевчук С. Службове листування: довідник. Київ: Літера ЛТД, 1999. 108 с.
101. Шевчук С. Українське ділове мовлення: навчальний посібник. Київ: Видавництво «Алерта», 2011. 306 с.
102. Шевчук С., Клименко І. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник. Київ: Алерта, 2010. 696 с.
103. Шкурятяна Н. Українська літературна вимова як вияв високої культури особистості. *Українська мова в процесі національно-культурного відродження України*. Київ: КДП, 1993. С. 72–74.
104. Юшук І. Мова наша українська. Київ: Видавничий центр «Просвіта», 2001. 315 с.